Valiokunnan lausunto PeVL 60/2017 vp– U 26/2017 vp

Perustuslakivaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus) (U 26/2017 vp): Perustuslakivaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 34/2017 vp — U 26/2017 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- EU-asiantuntija Anna Pohjalainen, oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- professori Päivi Leino-Sandberg

Viitetiedot

Valiokunta on aiemmin antanut asiasta lausunnon PeVL 15/2017 vp.

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 10.1.2017 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (COM(2017) 8 final). Komission ehdotuksella kumottaisiin nykyinen toimielinten tietosuoja-asetus (45/2001) sekä Euroopan tietosuojavaltuutetun tehtävien hoitamista koskeva päätös (1247/2002).

Valmis
5.0

Valiokunnan lausunto PeVL 60/2017 vp

Valtioneuvosto antoi asetusehdotusta koskevan U-kirjelmän (U 26/2017 vp) eduskunnalle 16.3.2017. Nyt käsiteltävänä olevassa valtioneuvoston kirjelmää täydentävässä selvityksessä selostetaan asian käsittelyn nykyistä vaihetta unionissa.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tärkeänä, että unionin toimielimiä ja elimiä koskeva sääntely yhdenmukaistetaan yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa ja että toimielimiä koskevan tietosuoja-asetuksen soveltaminen voi alkaa yhtä aikaa yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen kanssa 25.5.2018.

Suomi suhtautuu pidättyvästi Euroopan parlamentin ehdotukseen laajentaa asetuksen soveltamisala kattamaan myös poliisi- ja rikosoikeudellisen yhteistyön virastojen suorittama operatiivisten henkilötietojen käsittely. Jos SEUT kolmannen osan V osaston 4 ja 5 luvun soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa toteuttavien unionin toimielinten ja laitosten perustamiseksi annetuissa säädöksissä vahvistetaan kattavat tietosuojasäännöt, tulisi näiden toimielinten ja laitosten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn ensisijaisesti soveltaa näitä erityissääntöjä.

Suomi suhtautuu pidättyvästi myös Euroopan parlamentin ehdotukseen ulottaa asetuksen soveltamisala SEU 42(1), SEU 43 ja SEU 44 mukaisten operaatioiden suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn. Operaatiot ovat väliaikaisia ja niillä on erilaiset mandaatit ja tavoitteet, joten mahdollisuus säätää niiden suorittamasta henkilötietojen käsittelystä erikseen on tarpeen.

Suomi on ehdotuksen käsittelyn aiemmassa vaiheessa katsonut, ettei rekisteröidyn oikeuksia tulisi voida rajoittaa unionin toimielinten sisäisillä säännöillä (25 artikla). Suomi kuitenkin hyväksyi kokonaisharkinnan perusteella neuvoston yleisnäkemyksen, joka mahdollistaisi tietyin ehdoin sisäisten sääntöjen käytön tässä tarkoituksessa. Kokonaisharkinnassa Suomi otti erityisesti huomioon, että yleisnäkemykseen lisättiin Suomelle tärkeä nimenomainen asiakirjajulkisuusartikla. Euroopan parlamentin ehdotukset sisäisten sääntöjen poistamisesta vastaavat neuvoston yleisnäkemystä paremmin Suomen näkemystä rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta sisäisillä säännöillä.

Euroopan parlamentti ei esitä asetusehdotukseen nimenomaista asiakirjajulkisuutta koskevaa säännöstä, mutta se esittää asetusehdotuksen 9 artiklaan muutoksia, joiden voidaan katsoa turvaavan asiakirjajulkisuuden toteutumisen komission alkuperäistä ehdotusta ja neuvoston yleisnäkemystä paremmin. Suomi arvioi lopullista neuvottelutulosta kokonaisuutena painottaen erityisesti asiakirjajulkisuuden toteutumista sekä tarvetta pyrkiä siihen, että toimielimiä koskevaa tietosuoja-asetusta aletaan soveltaa samaan aikaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Arvion lähtökohdat

Perustuslakivaliokunta on antanut 21.4.2017 asiassa lausunnon PeVL 15/2017 vp. Valiokunta piti perusteltuna asetusehdotuksen tavoitetta yhdenmukaistaa sääntely yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Valiokunta katsoi, että sisäiset säännöt eivät neuvoston yleisnäkemyksen mukaisilla

täsmennyksilläkään täytä lailla säätämisen vaatimuksia eikä niillä voi siten rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia. Valiokunta kiinnitti huomiota myös asiakirjojen julkisuutta koskevaan sääntelyyn ja avoimuusasetuksen uudistamistarpeeseen. Valiokunta uudistaa mainitut kannat kiinnittäen edelleen erityistä huomiota julkisuusperiaatteen sääntelyyn.

Julkisuusperiaatteen ja tietosuojalainsäädännön välinen suhde

Komission alkuperäinen ehdotus ei sisältänyt säännöstä henkilötietojen suojan ja asiakirjajulkisuuden välisestä suhteesta. Neuvoston yleisnäkemykseen lisättiin Suomen aloitteesta artikla, jonka mukaan unionin toimielimet ja elimet sovittavat yhteen oikeuden henkilötietojen suojaan ja oikeuden saada tutustua asiakirjoihin unionin oikeuden mukaisesti (70a artikla). Euroopan parlamentti on esittänyt asetusehdotuksen 9 artiklaan muutosehdotuksia, jotka toteutuessaan edistäisivät asiakirjajulkisuuden toteutumista. Saadun selvityksen mukaan tämänhetkisen neuvottelutilanteen perusteella vaikuttaa epätodennäköiseltä, että parlamentin 9 artiklaan esittämät muutosehdotukset hyväksyttäisiin sellaisenaan. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että neuvoston yleisnäkemyksen 70a artikla säilyy lopullisessa asetustekstissä.

Perustuslakivaliokunnan mukaan julkisuuden asianmukaisen turvaamisen vähimmäisvaatimuksena voidaan pitää nimenomaista säännöstä asiakirjajulkisuudesta (PeVL 15/2017 vp, s. 5). Valiokunta pitää valtioneuvoston tavoin tärkeänä, että neuvoston yleisnäkemyksen 70a artikla säilyy lopullisessa asetustekstissä. Valiokunta katsoo, ettei Suomi voi hyväksyä asetusehdotusta ilman asiakirjajulkisuuden huomioivaa nimenomaista säännöstä.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Perustuslakivaliokunta ilmoittaa,

> *että sen mielestä valtioneuvoston on syytä suhtautua torjuvasti ehdotuksiin, jotka eivät turvaa julkisuusperiaatteen toteutumista asianmukaisesti ja*
>
> *että se muutoin yhtyy valtioneuvoston kantaan kiinnittäen kuitenkin huomiota edellä esitettyihin valtiosääntöoikeudellisiin seikkoihin.*

Helsingissä 15.12.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Annika Lapintie vas
varapuheenjohtaja Tapani Tölli kesk
jäsen Anna-Maja Henriksson r
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Ilkka Kantola sd
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Jaana Laitinen-Pesola kok

Valiokunnan lausunto PeVL 60/2017 vp

jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Leena Meri ps
jäsen Ville Niinistö vihr
jäsen Juha Rehula kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Matti Torvinen sin
varajäsen Mats Löfström r

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikael Koillinen